

**Тема 4.3 Калькулювання виробничої
собівартості продукції підсобних
(промислових) виробництв та
господарств невиробничої сфери**

Підсобні промислові виробництва поділяють **за видами діяльності** на **п'ять** основних груп:

1. Переробка сільськогосподарської продукції
2. Лісозаготівля, деревообробка та виробництво будівельних матеріалів
3. Виробництво непродовольчих товарів народного споживання
4. Виробництво продукції в кооперації з промисловими підприємствами та іншими господарськими організаціями
5. Сільський промисел – заготівля дикорослих ягід, плодів, грибів, рибальство

Підсобні промислові виробництва **за видом** **виробництва** поділяють:

- 1) цехи для виробництва комбікормів (кормових сумішок, трав'яного борошна);
- 2) млини, крупорушки (вироблення борошна, крупи, дерті й інших продуктів переробки зерна);
- 3) цехи для переробки овочів, плодів, картоплі (виготовлення консервів, соків, соління, маринування, квашення овочів, сушіння плодів);
- 4) цехи для переробки олійних культур (вироблення олії, макухи);
- 5) виноробне виробництво;
- 6) виробництво молочної продукції (масла, сиру);
- 7) забій худоби на м'ясо, переробка м'яса, виготовлення напівфабрикатів, ковбас;
- 8) цехи для первинної обробки льону і луб'яних культур;
- 9) інші виробництва (виготовлення цегли, черепиці, вапна й інших будматеріалів, розпилювання лісоматеріалів, добування щебеню та ін.).

Підсобні промислові виробництва **залежно від цільового призначення продукції, що виробляється** поділяють:

Товарні - виробляють продукцію для реалізації на ринку

Нетоварні - обслуговують основні та допоміжні виробництва сільськогосподарських підприємств

Підсобні промислові виробництва **за технологічним характером** поділяють:

Видобувні - займаються виготовленням і виробництвом будівельних матеріалів, палива, предметів господарського призначення

Переробні - здійснюють переробку сільськогосподарської або іншої сировини

Характеристика рахунку 233

Дебет		Кредит	
233 “Промислове виробництво”			
Облік витрат і виходу продукції промислових виробництв. Об’єкти обліку – види продукції. Рахунок активний, операційний, калькуляційний			
Стаття витрат/ вид витрат	Коррахунок (Кт рахунків)	Стаття витрат/ вид витрат	Коррахунок (Дт рахунків)
<i>Прямі витрати, безпосередньо пов’язані з виробництвом продукції:</i>		<i>Вартість виробленої продукції</i>	
Витрати на оплату праці	66	Готова продукція	26
Відрахування на соціальні заходи	65		
Сировина і матеріали	20		
Роботи та послуги	63, 68		
Витрати на утримання основних засобів	13		
Інші витрати	37, 24		
Витрати на організацію виробництва та управління	207 91	Виробничий брак	24
<i>Сальдо на кінець року – вартість незавершеного виробництва</i>			

Методи обліку витрат промислового виробництва

Попроцесний (простий)	Позамовний метод	Попередільний метод
<p>витрати відносяться безпосередньо на той об'єкт обліку, за яким калькулюється собівартість. Відповідно до кожного такого виробництва відкривають аналітичний рахунок, на якому відображують всі витрати на виробництво і весь вихід продукції.</p>	<p>Об'єктом обліку при використанні цього методу є окреме індивідуальне замовлення, окремий контракт (проект) або партія продукції, яка складається з ідентичних зразків, що проходять однаковий технологічний процес виготовлення. Відповідно при цьому методі відкриття аналітичних рахунків і калькуляція собівартості проводиться за кожним замовленням або партією виробів.</p>	<p>певна сукупність технологічних операцій, внаслідок яких отримують конкретну продукцію, готову для використання чи продажу, використовується у виробництвах, де продукція одержується внаслідок послідовної переробки вихідної сировини за окремими стадіями (переділами) на безперервній основі.</p>
<p>застосовується у виробництві із заготівлі будівельних матеріалів (кар'єри), переробки соняшнику, зерна, фруктів, овочів</p>	<p>застосовують переважно на індивідуальних та дрібносерійних виробництвах</p>	<p>Приклад: заготівля глини, виготовлення сирцю, сушіння, випалювання цегли.</p>

Тема 4. Облік витрат та

калькулювання собівартості продукції підсобних промислових виробництв

Первинні та зведені документи з обліку витрат виробництва промислових виробництв

Зміст операції	Назва документа
Списання сировини і матеріалів на витрати	накладні, товарно-транспортні накладні на відправку молока і молочних продуктів, акт на вибуття поточних біологічних активів, лімітно-забірні картки
Приймання зерна для переробки	помольна квитанція
Нарахована оплата праці працівників	наряд на відрядну роботу (індивідуальний та бригадний), обліковий лист праці та виконаних робіт, таблиць обліку робочого часу
Сепараторний пункт	Відомість переробки молока й молочних продуктів
Цех із забою птиці	Виробничий звіт про переробку птиці та вихід продукції
Оформлення виготовленої продукції	Відомість, акт
 Звіт про переробку продукції	

Об'єкти та одиниці калькулювання продукції промислових виробництв сільськогосподарського підприємства

Об'єкти обліку виробничих витрат	Об'єкти калькулювання	Одиниця калькулювання
Виробництво комбікормів	Комбікорм, кормові суміші, кормові добавки, гранули, брикети	1 центнер
Переробка зерна	Борошно, крупа, дроблене зерно, дерть	1 центнер
Первинна обробка льону і луб'яних культур	Треста, коноплі, волокно	1 центнер
Переробка овочів, фруктів і картоплі	Консерви	1 тисяча ум.банок
Швидкозаморожена, засолена, заквашена продукція, сушена картопля, овочі, сухофрукти		1 центнер
Соки		1 тисяча умовних банок
Спирт		1 дакалітр
Переробка олійних культур	Олія, шрот, макуха	1 центнер
Виноробне виробництво	Виноматеріал, сокоматеріал, вино, коньяк, вакуум-сусло, сік, спирт	1 дакалітр
Забій худоби і птиці, кролів тощо	М'ясо, субпродукти	1 центнер
Шкури, шкурки, смушки		1 штука
Пір'я		1 кілограм
Переробка молока	Молочна продукція	1 центнер
Утилізація відходів	Перо, пух, м'ясо-кісткове борошно	1 центнер
Виробництво вітамінно-трав'яного борошна	Трав'яне борошно, сіне борошно	1 центнер

Загальна методика визначення собівартості продукції промислового виробництва

V_{ϕ} (витрати фактичні поточного року на виробництво продукції) + $V_{нп}$ (вартість незавершеного виробництва на початок звітного року) - $V_{нк}$ (вартість незавершеного виробництва на кінець звітного року) - Π (вартість відходів в прийнятій оцінці (ціни можливої реалізації або використання))

K (кількість продукції)

Методика визначення собівартості продукції виготовленої із давальницької та власної сировини

Два етапи:

I - обчислюється собівартість переробки одиниці сировини, для чого всі витрати на переробку (без вартості побічної продукції) ділять на кількість переробленої (власної та давальницької) сировини.

!!! (переробка давальницької сировини розглядається як виконання робіт на сторону)

II - визначається собівартість власної готової продукції, для чого вартість сировини та суми витрат, пов'язаних з її переробкою (без вартості використаних відходів і побічної продукції за реалізаційними цінами), діляться на кількість власної готової продукції.

Методика калькулювання собівартості продукції за її видами

Вид виробництва / продукції	Методика обчислення собівартості продукції
<p>Виноробне виробництво</p> 	<p>ділення суми витрат на виготовлення продукції, включаючи сировину і допоміжні матеріали, використані у виробництві (без вартості відходів за реалізаційними цінами), на кількість готової продукції. Непрямі витрати на виготовлення вина та виноматеріалів розподіляються між видами продукції пропорційно кількості, а за необхідності враховується ще й тривалість її зберігання.</p>
<p>Млин та крупорушка, т</p> 	<p>вартість переробленого зерна та інші прямі витрати відносяться безпосередньо на конкретний вид продукції, а непрямі витрати на переробку розподіляються між видами продукції пропорційно умовній кількості переробленої сировини.</p>
<p>Хлібопікарня</p> 	<p>ділення загальної суми витрат на випікання певного виду продукції на її кількість</p>
<p>Переробка молока</p> 	<p>Собівартість вершків сметани, масла, сиру визначають діленням усіх витрат на обсяг конкретного виду продукції, за винятком вартості побічної продукції (відвійки, склотини), оціненої за цінами можливого використання або реалізації. Витрати, які неможливо прямо віднести на виготовлення певного виду продукції, розподіляють між ними пропорційно до виручки від реалізації.</p>
<p>Забій тварин та птиці – 1 ц м'яса</p>	<p>Собівартість м'яса розраховують шляхом вирахування із фактичних витрат вартості побічної продукції за цінами можливої реалізації і ділення на валовий вихід основної продукції. Одержане в результаті забою тварин і птиці м'ясо оприбутковують з урахуванням його сортності.</p>

(продовження)

Вид продукції	Методика обчислення собівартості продукції
<p>Переробка льону</p> 	<p>При переробці льону аналітичні рахунки відкриваються за переділами: переробка соломки у тресту, переробка трести у волокно. На першому аналітичному рахунку обліковуються всі витрати з переробки соломки в тресту; вартість соломки відображають окремою статтею за справедливою вартістю.</p> <p>На другому аналітичному рахунку відображаються всі витрати з переробки трести у льоноволокно. Окремою статтею відображається вартість трести в оцінці за справедливою вартістю. За результатами обліку витрат на першому аналітичному рахунку розраховується фактична собівартість трести, на другому – собівартість льоноволокна. Собівартість трести визначається як сума витрат на переробку соломки в тресту і собівартості соломки.</p>
<p>Виробництво цегли</p> 	<p>Фактична собівартість 1 тис. шт. готової цегли: вартість незавершеного виробництва на початок звітного року плюс витрати трьох переділів, що відносяться на висушену цеглу-сирець, плюс частка загальновиробничих витрат, мінус вартість незавершеного виробництва на кінець звітного року і мінус вартість побічної продукції (цегла-бій, оцінена за можливими цінами реалізації). Отриману суму необхідно розділити на кількість тисяч штук готової цегли.</p>
<p>Виробництво комбікорму</p> 	<p>визначення собівартості комбікормів конкретного виду зводиться до ділення витрат на їх виробництво на кількість оприбуткованої продукції в тоннах.</p>

(продовження)

Вид продукції	Методика обчислення собівартості продукції
<p>Заготівля деревини - 1 м³ ділової деревини</p> 	<p>витрати, включаючи плату за деревину, реалізовану на пні (без вартості побічної продукції, наприклад, дров за ціною можливого використання), діляться на кількість одержаної продукції. Окремо обчислюються витрати на виготовлення пиломатеріалів. Якщо від розпилювання отримують один вид пиломатеріалів, то фактична собівартість 1 м³ їх визначається так: вартість деревини плюс витрати з розпилювання, мінус вартість побічної продукції. Одержаний результат ділять на кількість кубічних метрів пиломатеріалів. Якщо від розпилювання одержують декілька видів пиломатеріалів, то для розрахунку їх собівартості використовують коефіцієнти: для обрізних дощок – 1,5; необрізних дощок – 1,0; брусків – 2,0.</p>
<p>Переробка олійних культур</p> 	<p>Облік витрат при переробці насіння олійних культур (соняшнику, конопель, льону тощо) на олію ведеться на окремих аналітичних рахунках за кожною культурою в розрізі встановлених статей витрат. Собівартість 1 ц олії визначається у такому порядку: від загальних витрат на виробництво олії з власної сировини віднімається вартість побічної продукції за цінами реалізації й отриманий результат ділиться на кількість отриманої олії.</p>

Приклад калькулювання собівартості продукції переробки зерна (млин)

Умова: Витрати на експлуатацію млина становлять 246770 грн. Млином перероблено 85 т зерна за справедливою вартістю 695 грн. на суму 59075 грн. (вартість зерна, витраченого на виробництво крупи – 5977 грн., а на виробництво борошна – 53098 грн.). Млин виробив власних 110 ц крупи та 980 ц борошна. Крім цього, на давальницьких умовах було вироблено 550 ц крупи та 1350 ц борошна. Від переробки одержано 88 ц висівок за ціною можливого використання 55 грн. за 1 ц на суму 4840 грн.

•Розв'язок:

•1. Кількість умовної продукції, виробленої млином (умовних центнерів):

• $110 \text{ ц} \times 0,7 + 980 \text{ ц} \times 1,0 + 550 \text{ ц} \times 0,7 + 1350 \text{ ц} \times 1,0 = 2792 \text{ (ум. ц)}$;

•2. Собівартість переробки 1 ц умовної продукції:

• $(246770 \text{ грн.} - 4840 \text{ грн.}) : 2792 \text{ ум. ц.} = 86,65 \text{ (грн.)}$;

•3. Вартість переробки зерна на крупу:

• $86,65 \text{ грн.} \times (110 \text{ ц} \times 0,7 + 550 \text{ ц} \times 0,7) = 40032,30 \text{ (грн.)}$;

•4. Вартість переробки зерна на борошно:

• $241930 \text{ грн.} - 40032,30 \text{ грн.} = 201897,70 \text{ (грн.)}$;

•5. Собівартість переробки 1 ц зерна на крупу:

• $40032,30 \text{ грн.} : (110 \text{ ц} + 550 \text{ ц}) = 60,66 \text{ (грн.)}$;

•6. Собівартість переробки 1 ц зерна на борошно:

• $201897,70 \text{ грн.} : (980 \text{ ц} + 1350 \text{ ц}) = 86,65 \text{ (грн.)}$;

•7. Собівартість 1 ц борошна:

• $(980 \text{ ц} \times 86,65 \text{ грн.} + 53098 \text{ грн.}) : 980 \text{ ц} = 140,83 \text{ (грн.)}$;

•8. Собівартість 1 ц крупи:

• $(110 \text{ ц} \times 60,66 \text{ грн.} + 5977 \text{ грн.}) : 110 \text{ ц} = 115,00 \text{ (грн.)}$.

Тема 4. Облік витрат та

- калькулювання собівартості продукції підсобних промислових виробництв

Приклад калькулювання собівартості продукції пекарні

- **Умова:** На випікання хліба списано борошно пшеничне (власного виробництва) у кількості 360 ц вартістю 140,83 грн. за 1 ц і борошно житнє у кількості 222 ц вартістю 129,17 грн. за 1 ц. Витрачено компоненти для випікання (сіль, цукор, дріжджі, молочні відвійки тощо) на загальну суму 3223 грн., у т. ч. на випікання пшеничного хліба – 2015 грн. і житнього – 1208 грн. Фактичні витрати на випікання хліба склали 27958 грн. Отримано за звітний період: хліба пшеничного вагою 1 кг – 34000 шт. і житнього – 22000 шт. Ціна реалізації (без ПДВ) 1 шт. хліба пшеничного – 2,88 грн., хліба житнього – 2,53.

Розв'язок:

1. Визначаємо загальну вартість хлібних виробів за цінами реалізації:

– хліба пшеничного: $34000 \text{ шт.} \times 2,88 \text{ грн.} = 97920 \text{ (грн.)}$;

– хліба житнього: $22000 \text{ шт.} \times 2,53 \text{ грн.} = 55660 \text{ (грн.)}$;

$97920 + 55660 = 153580 \text{ (грн.)}$.

2. Розподіляємо витрати на:

– хліб пшеничний: $27958 \text{ грн.} : 153580 \text{ грн.} \times 97920 \text{ грн.} = 17825,55 \text{ (грн.)}$;

– хліб житній: $27958 \text{ грн.} : 153580 \text{ грн.} \times 55660 \text{ грн.} = 10132,45 \text{ (грн.)}$.

3. Загальна сума витрат, віднесених на собівартість

– хліба пшеничного: $50698,80 + 2015,00 + 17825,55 = 70539,35 \text{ (грн.)}$;

– хліба житнього: $28675,74 + 1208 + 10132,45 = 40016,19 \text{ (грн.)}$.

4. Визначаємо фактичну собівартість одиниці виробу:

– хліба пшеничного: $70539,35 \text{ грн.} : 34000 \text{ шт.} = 2,07 \text{ (грн.)}$;

– хліба житнього: $40016,19 \text{ грн.} : 22000 \text{ шт.} = 1,82 \text{ (грн.)}$.

Тема 4. Облік витрат та

● калькулювання собівартості

продукції підсобних промислових

виробництв

Приклад калькулювання собівартості продукції переробки молока

Умова: У цеху з переробки молока перероблено за рік 172 ц молока власного виробництва, з них 77 ц перероблено на вершки на суму 11108 грн. і 95 ц – на масло вершкове на суму 13705 грн.

Витрати на переробку склали 1150 грн.

Фактичний вихід готової продукції склав:

– 560 кг вершків за справедливою вартістю на суму 16100 грн.;

– 450 кг масла вершкового за справедливою вартістю на суму 18250 грн.

Оприбутковано молочні відвійки (побічна продукція) за ціною можливої реалізації:

– від переробки молока на вершки в сумі 790 грн.;

– від переробки молока на масло вершкове – 1150 грн.

Реалізовано:

– вершки в кількості 560 кг за ціною 33 грн. за 1 кг;

– масло вершкове в кількості 450 кг за ціною 45 грн. за 1 кг.

Розв'язок:

№ з/п	Найменування продукції	Реалізаційна вартість продукції, грн.	Витрати на переробку, грн.	Вартість сировини, грн.	Вартість побічної продукції за цінами реалізації, грн.	Усього витрат, (гр.4+гр.5-гр.6), грн.	Вихід готової продукції, кг	Фактична собівартість 1 кг продукції (гр.7:гр.8), грн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Вершки	18150,00	5050,00	11108,00	790,00	15368,00		27,44
	Масло вершкове	20250,00	5230,00	13750,00	1150,00	17830,00		39,62
Разом		38400,00	10280,00	24858,00	1940,00	33198,00	×	×

Приклад калькулювання собівартості цегли

Умова: Витрати на добування глини і піску в кар'єрі склали 69369 грн. (перший переділ). З цієї сировини сформовано і відправлено на сушіння 625 тис. шт. цегли-сирцю. Витрати на формування і сушіння склали 86321 грн. (другий переділ). Після сушіння для обпалювання передано 505 тис. шт. цегли, а 120 тис. шт. залишилося в цеху сушіння як незавершене виробництво. Термічну обробку (обпалювання) пройшли 505 тис. шт. цегли. Після обпалення на склад оприбутковано 494 тис. шт. готової цегли. Вартість побитої цегли складала за можливими цінами реалізації 4950 грн. Витрати на обпалення склали 90320 грн. (третій переділ). В цілому по цегляному виробництву обліковані загальновиробничі витрати в сумі 19800 грн., в тому числі віднесено на витрати першого переділу 5900 грн., на витрати другого переділу – 7700 грн., на витрати третього переділу – 6200 грн.

Розв'язок:

- 1. Визначаємо фактичні витрати за кожним переділом, що відносяться на цеглу, яка пройшла термічну обробку (505 тис. шт.):
  - 1) перший переділ:
    - – витрати на 505 тис. шт. цегли-сирцю:
 $69369 : 625 \times 505 = 56050,15$ (грн.);
    - – витрати з урахуванням загальновиробничих витрат:
 $56050,15 + 5900,00 = 61950,15$ (грн.).
  - 2) другий переділ:
    - – витрати на 505 тис. шт. цегли-сирцю:
 $86321 : 625 \times 505 = 69747,37$ (грн.);
    - – витрати з урахуванням загальновиробничих витрат:
 $69747,37 + 7700 = 77447,37$ (грн.).
  - 3) третій переділ:
    - – витрати з урахуванням загальновиробничих витрат:
 $90320 + 6200 = 96520,00$ (грн.).
- 2. Визначимо собівартість витрати на готову цеглу:
 $61950,15 + 77447,37 + 96520 - 4950 = 230967,52$ (грн.).
- 3. Фактична собівартість 1 тис. шт. цегли:

Приклад калькулювання собівартості переробки деревини

Умова: На власній пилорамі сільськогосподарського підприємства здійснене розпилювання куплених колод у кількості 227 м^3 за фактичною вартістю 199760 грн. Витрати на розпилювання склали 23400 грн. Після розпилювання отримано дошку обрізну в кількості 170 м^3 .

Отриману побічну продукцію (обапіл, дрова, тирса) оприбутковано за цінами можливої реалізації на суму 9500 грн.

Розв'язок:

Визначаємо фактичну собівартість 1 м^3 дошки обрізної:
 $(199760 \text{ грн.} + 23400 \text{ грн.} - 9500 \text{ грн.}) : 170 \text{ м}^3 = 1258,82 \text{ (грн./м}^3\text{)}$.

Питання для самоперевірки

- 1. назвіть 5 основних груп промислового виробництва в сільському господарстві?
- 2. підсобні промислові виробництва за видами продукції?
- 3. Підсобні промислові виробництва залежно від цільового призначення продукції, що виробляється?
- 4. Синтетичний облік витрат та виходу продукції промислового виробництва?
- 5. Загальна методика визначення собівартості продукції промислового виробництва?